

2019 • JULI

MARIËNBURG

MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

9 JAAR 36 • 03

GOD IS EEN WOORD

SPROOKJES EN RELIGIE

VAN GELUK GESPROKEN

DE ARK IN GOUDA

KRITISCH DENKEN

COL OF ON

MARIËNBURG MAGAZINE VAN
EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN
IS EEN UITGAVE VAN MARIËNBURG,
VERENIGING VAN KRITISCH
KATHOLIEKEN, EN VERSCHIJNT
VIJF MAAL PER JAAR. OVERNAME
VAN ARTIKELLEN IS TOEGESTAAN NA
OVERLEG MET DE REDACTIE.

© 2019 MARIËNBURG
ISSN1878-8734

WEBSITE

www.marienburgvereniging.nl

REDACTIE

eindredacteur: Arthur van Tongeren

redacteuren:

Leon Goertz

Adrie de Jong

Ad Krijnen

Jacques van Leeuwen

Ria Schoenmakers – van Osch

REDACTIE-SECRETARIAAT

Lidy Verdegaal

redactie@marienburgvereniging.nl

VORMGEVING

N-ything Design, Boxmeer

DRUK

Rekafa drukkers, Venlo

LIDMAATSCHAP / ABONNEMENT

Lidmaatschap van Mariënburg inclusief
abonnement op Mariënburg Magazine:
€ 35,- per jaar.

Abonnement zonder lidmaatschap:

€ 25,- per jaar.

Proefabonnement: 3 nr's voor € 15,-

Losse nummers: € 5,-

Aanmelden bij het secretariaat of via de
website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68

BIC-code: NLRABO2U

Mariënburg is ANBI erkend.

BESTUUR MARIËNBURG

Harrie van den Akker, voorzitter,
06-48590171

Ed Schreurs, lid, 0499-376480

Michel Besnard, lid, 040-2810073

Riet Bos, penningmeester, 06-43928591

Nicole Buijtendijk, secretaris, 030-2751989

bestuur@marienburgvereniging.nl

SECRETARIAAT

Het Fort 29

5581 AB Waalre

040-8442967

secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

GOD IS EEN WOORD

RIA SCHOENMAKERS - VAN OSCH

06

GELUK ZOEKEN

HARRY WILLEMS

09

HOE IK ER NU OVER DENK

FRANS VAN DER VLUGT

12

DE GOUDEN SLEUTEL

ELISABETH HURTH

16

DE ARK IN GOUDA

LEON GOERTZ

19

12 BRIEVEN OVER MARIA

MARGRIET GOSKER EN YOSÉ HÖHNE SPARBORTH

22

KRITISCH KATHOLIEK?

Een nieuwe inzending van een lezer

FRANS M. VERMEULEN

EN DE COLUMNS

11 Ad Krijnen: Gevonden!

15 Erik Jurgens: Hoogste staat, dat is het celibaat

24 Huub Schumacher: Het blijft wikken en wegen,
maar toch...

OVER SUKKELS EN KEPPELS EN MEER

Onze maatschappij verruwt en onverdraagzaamheid neemt toe. Dat kun je zomaar zeggen als een 'politicus' de kiezers van een andere partij 'sukkels' noemt. Of als joden het advies krijgen hun keppel niet meer publiekelijk te dragen. Goed dat die *tweet* verwijderd werd. Terecht dat een actie 'keppel op' van de grond kwam. Vrijheid van meningsuiting misbruiken om anderen te kwetsen of tegenstellingen te vergroten, is kwalijk. Daar wordt ons landje, of Europa, niet beter van. Echte vrijheid begint bij respect en ruimte voor de ander, vooral als die ander anders is.

Uit zo'n verzuchting over verruwing spreekt ook een zeker heimwee naar de tijd van het touwtje uit de brievenbus, toen de wereld nog simpeler en overzichtelijker was, of leek. Onverdraagzaamheid en xenofobie zijn echter van alle tijden. Twee voorbeelden. Elk jaar zijn wij op 4 mei stil over de miljoenen doden vanwege een duivelse superioriteitsideologie. En ten tijde van de kruistochten hebben christenen uit de naam van hun God slachtpartijen aangericht, zoals in Damiëta in de Nijldelta in 1219 (75.000 doden), ondanks de ontmoeting tussen Franciscus van Assisi en sultan Malik al-Kamil. Helpt zo'n historisch feit hedendaagse terreurdaden in perspectief te zien? Altijd al waren en zijn er facties en lieden die garen denken te spinnen bij het aanwakkeren van xenofobie en religieuze tegenstellingen.

Intussen gaat het niet aan in elke vluchteling, al dan niet per boot, een potentiële terrorist of een bedreiging van eigen huis, haard of werk te zien. Christenen weten toch van het verwijt dat Jezus uitte: "Ik was een vreemdeling en jullie namen mij niet op" (Mt. 25,43). Wij kennen toch de Bergrede met de Zaligsprekingen en het verhaal van de barmhartige Samaritaan? Waarom sluiten wij dan grenzen, richten wij ellendige opvangkampen in, verbieden wij vluchtelingen te werken? En – meer structureel – waarom houdt het rijke Westen armoede en burgeroorlogen in stand, in Afrika, Midden-Oosten, Zuid-Amerika? Waar Europa en multinationals in gebreke blijven, moeten gewone mensen dan niet gewoon hun christenplicht doen? Acht gevluchte Syrische gezinnen kwamen terecht in Bedum, ten noorden van Groningen. Wie bedenkt dit, zou je denken. Maar het kwam goed. Petje af voor Bedum. Het kan. Het moet.

- VERSPREID MARIËNBURG MAGAZINE ONDER UW FAMILIE, VRIENDEN EN KENNISSEN
- ALS LID KUNT U EENS EEN PROEFNUMMER LATEN TOESTUREN NAAR EEN BELANGSTELLEND
- GEEF EENS EEN ABONNEMENT CADEAU

Het volgende nummer verschijnt medio september 2019. Bijdragen uiterlijk 8 augustus aan het redactie-adres.

TER-
ZIJ-
DE

GOD IS EEN WOORD

God werd mij het eerste woord van alle talen

Werd mij het leegste woord van deze eeuw

Werd mij het laatste woord dat ik wil weten

(Huub Oosterhuis)

“Oma, wat is het verschil tussen God en Jezus?” Het is de terloopse vraag van mijn oudste kleindochter. Middagpauze basisschool. Ik wil die kans niet laten glippen. Iets bijdragen aan een godsdienstige opvoeding die ik node mis, het is nooit weg. Ik begin aan een omstandige uitleg over alles wat goed en liefdevol is. “Dus God is een woord”, is haar nuchtere conclusie. Niet slecht voor een tienjarige. Het toeval wil dat ik bovenstaande tekst als leitmotiv gebruikte voor mijn afstudeerscriptie als filosoof.

OP ZOEK NAAR GOD De vraag naar God vergezelt mij op mijn levenspad. Dat begon ooit in een katholiek gezin waar het ‘Engel des Heren’ en het ‘Rozenhoedje’ werden gebeden, waar net als elders van alles gebeurde ten behoeve van het totale plaatje van de r.-k. kerk. De vijftiger jaren van de twintigste eeuw.

Het heeft niet zwaar op mij gedrukt. Wel het overlijden van twee zusjes binnen drie jaar, al vroeg in mijn jonge leven, gevolgd door een derde toen ik nog aan de opbouw van mijn eigen volwassen bestaan bezig was. Achteraf besef ik dat vooral daar het zaadje is geplant voor tal van vragen die mij nooit helemaal hebben losgelaten. Toen mijn eigen kinderen klein waren, koos ik voor een studie theologie naast mijn parttime onderwijsbaan. Geen vanzelfsprekende keuze als je begin dertig bent. Voor mij wel. Opruimen van de ballast op geloofsgebied, alle aanslibbels weg en zo mogelijk overhouden wat eeuwigheids-waarde kon hebben. Ik verkeerde in de naïeve veronderstelling dat er zoiets als waarheid voorhanden was. Het leverde mij veel op, maar niet wat ik zocht. Althans niet afdoende. Religie en geloof leerde ik onderscheiden. Het ene als een overkoepelend besef opgenomen te zijn in een groot geheel. Het andere als godsdienst, geïnstitutionaliseerd geloof, cultureel bepaald.

Niet uniek, al wilde veel literatuur – en vrome medestudenten – mij dat wel doen geloven. Immers, wij hier in het Westen overwegend christen, was je elders geboren dan...

Het vragen hield met deze constatering niet op, was eigenlijk pas echt begonnen. In mijn filosofiestudie, vele jaren later, kwam de vraag terug, zij het in een ander jasje. Ik worstelde me door interessante, veelal Duitse, titels als *Das Licht des Nichts*, en door *Der Gott der Philosophen* in twee delen. Ze boden mij een overzicht door de filosofiegeschiedenis, waarin zo gejongleerd werd met de godsvraag dat ik mijn eigenzinnig vragen het beste meteen had kunnen staken. Duidelijk werd dat de wijsgerige God uit ander hout gesneden was dan de God van Abraham, Isaac en Jacob.

EEN LEGE PLEK Hoe ver kun je met je verstand gaan? Daar bleef ik hangen. En weer was het Duitse literatuur waar ik antwoorden zocht: Safranski, Heidegger, Weischedel. Hoe vind je een uitweg uit een contingent bestaan? Is het leven een toevalstreffer of mag ik meer verwachten? Safranski deed mij duizelen. Aan zijn moderne insteek en brede kennis van van alles en nog wat, ontfoetselde ik de gedachte van transcendentie. De mens is vrij: iemand die zichzelf kan overstijgen, met volmaaktheid als perspectief. De richting die hij mij wees was een andere dan waar mijn geloofsoepvoeding mij gebracht had. Niet naar boven, verticaal, het overstijgende is uitsluitend horizontaal. Safranski’s hemel is leeg, de bestaansgrond drassig. Hij gebruikt religie en God puur als focus, om de transcenderende beweging gaande te houden. Gericht op een plek waar iets meer en iets anders is dan het puur menselijke, een plek waar de mens thuis kan komen. De postmoderne mens laat die plek leeg. Safranski vulde daarmee mijn lege handen niet.

HET ZIJN Met Heidegger kwam ik iets dichters in de buurt van waar ik wilde zijn, al is zijn abstracte taal van een zodanige moeilijkheidsgraad dat je gemakkelijk op het verkeerde been wordt gezet. De taal van de dichter, hij kiest voor Hölderlin, is ook bij hem beter toegesneden om stem te geven aan wat onuitspreekbaar is.

De mens als zingever is voor Heidegger uiteindelijk dakloos, niet meer dan een voorbijganger, *Dasein, er zijn*, die de gelegenheid moet aangrijpen om als vrij mens iedere keer een zinontwerp te maken. Als er al een doel is, dan is dat het ogenblik zelf. Hij moet ophouden met zijn gelonk naar de hemel en het absoluut ongewisse verdragen. Het dichtstbijzijnde is al moeilijk genoeg.

Centraal staat het Zijn, als een soort horizon waartegen alles wat is, de zijnden, zich aftekenen. Heidegger verzet zich tegen het metafysisch denken, tegen een God die samen zou vallen met dit alles overkoepelende Zijn.

Toch is hij in zijn uitleg over dit Zijn christelijk geïnspireerd. Hij gaat bij tijd en wijle rakelings

*De vraag naar God blijft een cirkelen
rondom het onoplosbaar geheim van
mens-zijn in een onuitsprekelijke
werkelijkheid*

¹god (*de; m; meervoud: goden*)

1 vereerd, bovennatuurlijk wezen; = godheid; de mindere goden de minder belangrijke figuren

²god (*tussenwerpsel*)

1 als vloek gebruikt

God (*m*)

1 (*in het monotheïsme*) de Schepper, het Opperwezen: hij vreest God noch gebod is een goddeloos en slecht mens; leven als God in Frankrijk onbezorgd, lui en lekker; van God los zijn verderfelijke leven; (informeel) God beware me, God bewaar me uitroep van afkeer, schrik, verontwaardiging

langs datgene wat ik ooit als goddelijk heb leren benoemen.

DAS VONWOHER Om wat *safer* te staan bracht ik Wilhelm Weischedel in stelling. Hij is niet alleen filosoof, maar ook theoloog. Bij hem krijgt het fundament waarnaar ik op zoek ben geleidelijk meer contouren. Belangrijk is dat de godsvraag niet puur speculatie hoeft te zijn, dat er ook iets te ervaren is. Er kan vanuit situaties van diverse snit, een vragen op gang komen, waarbij achter ieder antwoord een nieuwe vraag opduikt. Tot de toespitsing is bereikt: waar komt dat radicale vragen vandaan? Verlangen over eindige grenzen heen, het levert nog geen bewijs dat er ook iets oneindigs aan beantwoordt. Weischedel is het eens met zijn opponenten. Waarom worden de wereld en de mens niet vraag-loos geaccepteerd? Weischedels uitleg voert te ver en de theologische inkleuring bevredigt niet helemaal, maar hij is van mening dat het onophoudelijk vragen ergens door

wordt opgeroepen, door iets dat de vragensteller tegemoet treedt. Weischedel noemt het een geheim dat de mens als geheim heeft te dragen. Een gebeuren dat nooit ophoudt, een zweven tussen Zijn en Niets. We moeten afstand doen van zekerheden, is zijn pleidooi. Alles wat we fixeren is verdacht.

GOD IS EEN WOORD Wat heb ik gevonden? Een lege plek; het Zijn, *das Vonwoher*... De klassieke godsbewijzen heb ik omzeild; ik kon van daaruit al weten dat het antwoord niet te geven is. Een povere opbrengst? Er is bij alle drie, hoe dan ook, een familieband die zich niet laat weg-abstraheren, maar die hetzelfde doel dient: dat van de altijd weer wijkende horizon. Het zijn drie pogingen om een antwoord te geven op de moeilijkste vraag die je kunt stellen: is er denkend een onwrikbaar fundament te leggen onder mijn bestaan? Het zijn drie wijsgerige mogelijkheden om God te laten verschijnen. De vraag naar God blijft echter een cirkelen rondom het onoplosbaar geheim van mens-zijn in een onuitsprekelijke werkelijkheid.

Mijn vraag kwam niet uit de lucht vallen, zegt iets over mij, zegt iets over onze rationele wereld. God is niet los verkrijgbaar. God is niet te vangen in de machtsgreep van het verstand. God is een woord, door mijn filosofen tot op het bot uitgekleeft. Een kaal woord dat geen gevoelens, geen beelden toelaat. Een woord dat zich niet leent om je veilig te voelen, om te troosten, te danken. Een woord waar de warmte ontbreekt.

De god van de filosofen is een god waar niet mee te leven valt. ●

TEKST
HARRY WILLEMS

GELUK ZOEKEN

Elk mens wil geluk hebben en gelukkig zijn. Maar dat lukt lang niet altijd. Het blijft een voortdurend zoeken naar wat geluk eigenlijk is en waaruit het bestaat. Harry Willems neemt ons mee in zijn speurtocht, en geeft aan op welke manier ook religie daar een bijdrage aan levert. Hier een verkorte weergave van zijn betoog.

Geluk is voor iedereen iets anders en het kan van moment tot moment verschillen. Het echte, diepere geluk heeft bijna nooit te maken met iets materieels of met geld. Het is een ervaring en het geluksmoment komt als een verrassing. Het komt van binnenuit. Het is een werk van je innerlijk, van je hart, van stil worden en aandacht hebben voor jezelf, de ander, je omgeving en de natuur. Maar deze aandacht vasthouden is niet gemakkelijk. Want in de huidige samenleving van presteren en streven naar geluk worden we door ontelbare dingen afgeleid en geprikkeld. Zo blijft het moeilijk om het echte geluk te vinden.

De Griekse filosoof Aristoteles merkt op dat ons grootste streven is om gelukkig te worden. Maar dat geluk is niet gelegen in het verwerven van rijkdom of genot, maar in het goed en deugdelijk handelen. Dat is een kwestie van praktisch handelen, zoals hij dat noemt, waarbij ik bezig ben met het zoeken van de zin en betekenis van mijn leven en dat van anderen. Als je dat doet, dan heb je 'het midden' gevonden en handel je deugdelijk, en dat kan gelukkig maken.

IS GELUK MAAKBAAR? In onze huidige maatschappij zet 'de markt van welzijn en geluk' ons erg aan om te streven naar geluk. Dat je het zelf kunt maken. En daarvoor worden ons allerlei hulpmiddelen aangereikt van trainingen tot mindfulness en therapieën. Ook de liberale politiek en economie gaan uit van het principe dat iedereen die zijn best

Geluk is.....

... werken aan
je binnenkant

doet, gelukkig kan worden. En als het niet lukt: eigen schuld, dikke bult. Maar waarom dan zoveel stress en ziekte-uitval? Mensen die het niet lukt om gelukkig te zijn?

Geluk is trouwens ook daarom al niet zo maakbaar, omdat het voor vijftig procent genetisch bepaald is. Verder wordt het voor tien procent bepaald door de plaats of streek waar je geboren bent.

TEGENSLAGEN Het juiste midden, het geluक्सpunt, vind je paradoxaal genoeg ook in de manier waarop je omgaat met tegenslagen, pijn en lijden. Kun je tegenslagen zien als een uitdaging om er iets van te leren? Als je dat kunt, dan kun je je achteraf toch gelukkig voelen. Het is een feit dat we kwetsbare mensen zijn die overspannen kunnen raken en in een burn-out terechtkomen, depressief worden en ons afvragen: "heeft mijn leven zin als ik geen zin meer in het leven heb?"

Soms valt het geluk je gewoon toe. Alleen al bijvoorbeeld doordat we in Nederland wonen en niet in Syrië. We zijn geen vluchteling, we voelen ons gezond en hebben voldoende middelen om aangenaam te kunnen leven. Je kunt deze gunstige omstandigheden zelfs als een godsgeschenk ervaren, een geschenk dat je ook helpt om door moeilijke tijden van lijden en verdriet heen te komen

NIET NAJAGEN Vaak zwemmen we in de fuik van onze veeleisendheid en rusteloosheid. Daardoor blokkeren we de ruimte voor het echte geluk. Geluk moet je niet najagen, want dan ontglipt het je. Vaak overvalt het geluk je. Het valt je toe. Dit doet me denken aan de woorden van Jezus (zoals Matteüs ze optekende) om ons minder zorgen te maken over van alles en nog wat, vooral over materiële dingen: "Zie de bloemen in het veld, de vogels in de lucht... Wat maak je je toch bezorgd over wat je moet eten of waarmee je je zult kleden..." Hier gaat het dan niet meer om materieel welvaartsgeluk,

Kan religie, spiritualiteit, zingeving ons helpen bij het vinden van geluk?

maar om welzijn en zingeving. Zo komen we op spiritueel niveau uit bij de zingevingsvragen: wat is de zin van het bestaan, van het leven? Heeft het leven zin of zijn we er zomaar toevallig? Wat betekent geluk boven het alledaagse en oppervlakkige niveau uit?

GELUK ALS ZINVOL LEVEN Geluk ontstaat in je innerlijk, in je hart. Maar niet in een hart dat alleen naar binnen gericht is, naar jezelf; je hart moet ook naar buiten gericht zijn, naar de anderen en je omgeving. Samen zoekt men naar een zinvol leven.

ENKELE ASPECTEN DIE DAARBIJ KUNNEN HELPEN ZIJN BIJVOORBEELD:

- ♡ Jezelf leren kennen en waarderen
- ♡ Je relaties met andere mensen koesteren
- ♡ Verbinding aangaan met mensen die op je pad komen
- ♡ Geven maakt gelukkig
- ♡ Meewerken aan een rechtvaardige samenleving
- ♡ Het waardevolle in iedere mens ontdekken en benoemen
- ♡ Niet in het verleden blijven hangen, maar proberen mee te groeien met de tijd
- ♡ Proberen optimistisch te blijven
- ♡ Je verlangen niet laten uitdoven
- ♡ In moeilijke omstandigheden steun durven vragen
- ♡ Blijven hopen op betere tijden
- ♡ Je ego niet laten overheersen

ONS EGO Je zou kunnen zeggen: de zin van mijn leven is dat ik er zin in moet hebben. Maar dat kan ook klinken als: ik moet steeds mijn zin krijgen en hebben. Zo'n ik-gerichtheid kan jouw geluk echter ook in de weg staan.

Enerzijds heeft ons ego te maken met onze buitenkant, ons uiterlijk, hoe we overkomen, wat we willen bereiken. Dat kan zelfs een opgeblazen ego zijn, narcistisch en egocentristisch, zoals bijvoorbeeld bij Donald Trump, het dikke ik. Ons ego kan ons ook klein maken, minderwaardig doen voelen, naar beneden halen, een stemmetje dat zegt: 'je kunt dit toch niet, dat is niet voor jou weggelegd. Zoek er maar niet naar, naar dat geluk.'

Maar deze negatieve kant moeten we leren los te laten. We moeten onszelf op een gezonde manier leren accepteren en van onszelf leren houden. Dan kan ik me ook met mijn minder goede kanten trots en gelukkig voelen om wat ik zelf voor elkaar gekregen heb.

De grens tussen het negatieve en positieve ego is niet precies aan te geven en kan van geval tot geval verschillen. In ieder geval is het goed om het negatieve ego wat meer los te laten en daardoor wat luchtiger, losjes, met minder zorg in het leven te staan en te zien wat er op je pad komt: kome wat komt.

DE ZIN VAN RELIGIE Kan religie, spiritualiteit, zingeving ons helpen bij het vinden van geluk?

Iedere religie heeft als centrale boodschap de naastenliefde. "Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet." "We zijn niet van onszelf, maar van elkaar" zegt theologe Christa Anbeek. De mens is een sociaal wezen. Ik wórd ik in relatie tot de ander. Wanneer ik niet alleen uit ben op mijn eigen geluk, maar ook op dat van mijn naasten, bezorgt me dat gelukkige momenten in het leven. Maar je openstellen voor de ander kan je ook kwetsbaar maken. Religie kan je helpen in het omgaan met deze kwetsbaarheid. Ze kan troost bieden, kracht geven, vergeving schenken. Zo is het zoeken naar geluk tevens een gelovig zoeken, naar een geluk dat dit aardse leven overstijgt. Het kan helpen om je eindigheid te aanvaarden. Dit gelovig zoeken kan hoop en vertrouwen geven dat dit leven hier weliswaar eens eindigt, maar dat het met de dood niet wordt

Augustinus zegt: "Geluk is blijven verlangen naar wat je al hebt."

weggenomen, maar verandert: *"Vita mutatur, non tollitur"*.
Opgenomen als het wordt in een groter, liefdevol, goddelijk geheel.

En Augustinus zegt: "Geluk is blijven verlangen naar wat je al hebt." Voor mij is geluk het zien van het bijzondere in het alledaagse. De zin van het leven bestaat er voor mij niet

zoeer in te zoeken naar geluk, maar voor mij bestaat geluk er eerder in te zoeken naar de zin van het leven.

Geloven inspireert mij daarbij en spoort mij extra aan om zin aan het leven te geven, door zoveel mogelijk het goede te doen, een humaan mens te zijn. Mijn ervaring is dat dit mij gelukkige momenten doet beleven. ●

*Geluk ontstaat in je innerlijk, in je hart. Maar niet in een hart dat
alleen naar binnen gericht is, naar jezelf*

GELUK

HOE IK ER NU OVER DENK

De auteur spreekt over zijn levenstocht als gelovige. Sinds Vaticanum II en Noordwijkerhout werd duidelijk dat in de kerk de geloofsleer ontwikkelingen kent. Daarnaast is er voor iedere mens individueel sprake van een voortgang en groei in zijn geloofsleven en religieuze ervaring (tekst door de redactie ingekort).

DOGMA'S, WAT MOET JE ERMEE? Woorden en formuleringen zijn tijdgebonden, ook dogma's. Dogmatiek als een stabiel en onaantastbaar vaststaand systeem is dan ook eigenlijk een tegenspraak. Het *Enchiridion Symbolorum* van Denzinger, de verzameling van eeuwige en onfeilbare dogma's, is in feite niets anders dan een neerslag van een bepaalde tijdgebonden denkwereld. Voor het Griekse woord *δογμα* staat dan ook als eerste betekenis "mening".

Voor mij is geloven niet in de eerste plaats een aanvaarden van waarheden, maar vooral een bekennde overgave en toewijding. Het Joodse geloof is juist zo aantrekkelijk, omdat je daar geen vaststaande geloofswaarheden tegenkomt. Daar is geen ruimte voor dogmatische uitspraken. Daarom wil ik enkele thema's bespreken zoals die een rol spelen in mijn geloofsbeleving. Voorop dit: het evangelie van Jezus Christus is volgens mij nog altijd een unieke leidraad voor de mens om haar/zijn leven richting en zin te geven. De evangeliën, hoe tijdgebonden ook door Jezus' volgelingen opgeschreven, hebben mij steeds handreikingen gegeven voor mijn levensbeschouwing.

GODSBEELD God, wie is God? Volgens Thomas van Aquino stellen wij ons God al te antropomorf voor, te veel als iets van een mens. Maar al te vaak proberen we God te beïnvloeden

Tussen alle ellende, ongeluk en slechtheid zien we telkens weer onweerstaanbaar het goede, het mooie en het ware verschijnen.

Daar is God

door onze gebeden. Hij is wel niet meer de 'oude vader in de hemel met de grote witte baard' van onze kinderjaren, maar we proberen God toch nogal eens in ons voordeel om te praten: welslagen voor een examen, genezing van een zieke en wat al niet.

God is voor mij ook niet de schepper van heelal en alles daarin. Eerder beleef ik God als een gelukkigmakende ervaring, af en toe te vermoeden in deze wereld, een glimp of een spoor dat mooi, goed en echt is en dat mij ertoe brengt het de moeite waard te vinden hier te leven ("Zien, soms even"). God is daar waar Zijn Koninkrijk is, is dat Koninkrijk. Zo vaak of zo spaarzaam als we dat Koninkrijk gestalte zien krijgen, zo vaak zien wij een glimp van de Onzienlijke.

Bij welk dieptepunt in onze geschiedenis ook, altijd en overal zal zich dat Koninkrijk vertonen. Vaak als de zinraag voor ons oprijst, als de wanhoop ons dreigt de baas te worden, is er toch ook weer de breekbare ervaring van een mens die een vreugde is voor een medemens, de broze wetenschap dat het ook anders kan, dat toch niet alles vergeefs en zinloos is, het tedere moment waarin God zich laat zien en associaties oproept van een liefhebbende vader. Als mensen elkaar omarmen, of misschien alleen maar aankijken, dan is daar iets aan de hand dat ik spontaan beschrijf als iets goddelijks, iets van God, iets moois, iets goeds, iets dat waar is.

God is liefde. Al vaak gehoord! Ja, natuurlijk is God liefde. Liefde tref je overal aan, liefde, alomtegenwoordig, vaak onbegrijpelijk maar ook onontkoombaar verschijnsel, overal waar het goede, het ware en het schone opduikt. In de muziek, in de verschijnselen van de natuur en vooral, ja vooral, in de mens die de ander aanziet. Tussen alle ellende, ongeluk en slechtheid zien we telkens weer onweerstaanbaar het goede, het mooie en het ware verschijnen. Daar is God. God is nergens anders en Hij is er altijd en overal.

EUCARISTIE EN KLERIKALE MACHT De eucharistie, de viering op de laatste avond van Jezus' leven, de avondmaalsviering. Jezus heeft gezegd: "Blijft dit doen om mij te gedenken." Dat is wat eeuwen lang door alle christenen, alle volgelingen van Jezus Christus, gedaan is. Jezus' woorden: "Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed", zijn echter voortdurend onderwerp geweest van felle discussies, 'onfeilbare' uitspraken, veroordelingen en zelfs doodvonnissen.

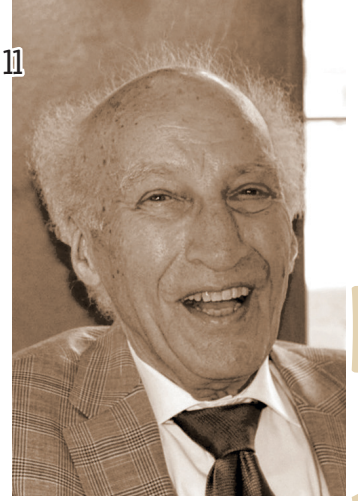
Maar volgens mij – en velen met mij – is de deelname aan de

viering, of het nu eucharistie heet of avondmaal, zinvol voor iedereen die volgeling van Jezus wil zijn. Hij zei: "Doet dit tot mijn gedachtenis", zonder voorwaarden of uitsluitingen: geen officiële, nauwkeurig omschreven en met felheid gehandhaafde katholieke leer dat alleen geldig gewijde priesters bevoegd zouden zijn tot het voorgaan in de eucharistieviering. Alle andere avondmaalsvieringen ongeldig? Huiver voor zogenaamde Woord- en Communievieringen, zeker die met officiële canontekst? De gelovigen mochten eens denken dat de Maaltijd des Heren mogelijk zou zijn zonder een geldig gewijde priester!

MAN EN VROUW Evenals andere mondiale godsdiensten heeft het christendom een heel centrale relatie, een van de schoonste elementen in Gods schepping, de verhouding tussen man en vrouw, omzichtig benaderd, soms zelfs als een minderwaardige zaak beschouwd. Het woordgebruik op zich was al met taboes beladen. Gelukkig kwam ook hier een ontwikkeling. Eigenlijk is het een belediging van de schepper dat een van de mooiste gegevens van zijn schepping, de toenadering van man en vrouw, en het daarmee verbonden wonder van opbloeiend nieuw leven, zo stelselmatig in het verdomhoekje geplaatst is (onrein! gevaarlijk!). Waarom ging men in de kerk het meest democratische gelukselement in het leven van iedere mens zo radicaal en alomvattend ignoreren en diskwalificeren? Heeft dat misschien ook iets te maken met de scheefgegroeide, ongelofelijk eenzijdige machtsstructuur van onze kerk, de hiërarchie van de uitsluitend mannelijke, vaak bejaarde, pausen, kardinalen en andere curie-autoriteiten? Kunnen zij hun geslachtelijkheid niet anders beleven dan heimelijk, verdrongen en beladen met schuldgevoel?

"Het is niet goed dat de mens alleen is", staat in het eerste Bijbelboek. Het is voor een mens vanzelfsprekend en natuurlijk wanneer man en vrouw een team vormen waarin ze samen leven, elkaar ondersteunen, lief en leed delen en op deze manier de eerst aangewezen vorm van intermenselijk contact beleven. Niet alleen als een leuk extraatje, maar evenals eten en drinken een basisbehoefte en een wezens-element in het leven van een mens.

EVANGELIE EN PRAALHANZERIJ Nog steeds beschouw ik mijzelf als lid van de r.-k. kerk. In die kerk ben ik gedoopt en altijd een redelijk trouwe deelnemer aan de vieringen geweest. Maar het predikaat 'alleenzaligmakend' onderschrijf ik niet. Ik ben maar toevallig katholiek en geen protestant, jood of moslim. Het is een goede en mooie zaak dat mensen zich verbonden voelen in een levensbeschou-

welijk gezelschap, in mijn geval ook nog een kerk met een rijke historie. Erg genoeg met allerlei momenten van fanatieke drijfverij, mensonterende acties, veroordelingen tot de doodstraf toe en – nog steeds – andere vormen van onvrijheid. Maar ook met schitterende voorbeelden van grote denkers en mystici, van bewonderenswaardige volgelingen van Jezus' evangelie, vooral van menslievende heiligen. En heel veel kunst en wetenschap. Ik voel mij er gelukkig bij, zou niet anders willen. Met vele boeddhisten, hindoe's, moslims, en al die andere categorieën met soortgelijke gevoelens en overtuigingen, zal dat gelukkig ook zo zijn.

Soms voel ik mij er niet zo thuis: autoritaire gezagsstructuur, geen democratie; ook de hemel en de biecht roepen vragen op, die geen aandacht krijgen. Zou dat iets van de in de katechismus vermelde "goddelijke overlevering" zijn (een categorie waarheden die niet in de Bijbel staan, maar wel geopenbaard zouden zijn)?

Ach ja, ook nog dat uiterlijk vertoon, roepend om milde spot, verbazing of ergernis. Een verdienstelijk priester werd soms 'Geheim Kamerheer' van de paus (voortaan Mgr. voor zijn naam, aangesproken als Monseigneur, als een bisschop in een toog met paarse knoopjes en paarse randjes). Zo'n man zei mij dat dit 'Geheim' voor hem betekende dat niemand wist wat het eigenlijk om het lijf had. Een weer hogere rang was 'Huisprelaat' van Zijne Heiligheid. Het kon nog hoger. 'Protonotarius Apostolicus' geeft de betrokkene het recht om bij kerkelijke plechtigheden zelfs een bisschoppelijke mijter te dragen. Nee, geen bischopsstaf, er zijn tenslotte grenzen! Gelukkig kunnen we er nu en dan ook om lachen! ●

AD KRIJNEN

GEVONDEN!

De wekker liep af: vijf voor zes in de stilte van het Domus Sanctae Marthae.

Het was een onrustige nacht geweest. Voortdurend dat gemaal van zijn gedachten. Hoe moest hij nu verder? Hij had eigenlijk een onmogelijke taak. Aan de ene kant die roep van de gewone mensen om eenvoud, om contact op ooghoogte. Die hoop hoorde hij al zoveel jaren in de sloppenwijken van Buenos Aires, bijna iedere avond, wanneer hij na een drukke dag eindelijk kon doen waar hij goed in was: in zijn gewone kloffie naar zijn mensen. Die gewone vrouwen en mannen, die zo verlangden naar wat begrip en warmte te midden van alle dagelijkse ellende van armoede, drugs, problemen met hun kinderen en met elkaar. Aan de andere kant die hooggeleerde heren (nooit dames) die het allemaal zo goed wisten: wit en zwart, niets daartussen, de mensen duidelijkheid verschaffen en nooit, nooit gaan relativeren. Altijd dacht hij dat die heren zelf bang waren van genuanceerd denken over de harde teugels die ze zonder veel aarzeling over het volk legden.

Nu hadden ze hem met die taak opgezadeld. Natuurlijk had hij die opdracht oprecht willen aanvaarden. Je denkt toch dat bij die purperen kiesmannen en hun achterbannen nog wel iets overgebleven zou zijn van de God die hun jeugd verblijd had. Dat ook zij alles beter zouden willen. Zoveel cynisme en zo weinig medewerking had hij in het centrum van zijn kerk niet verwacht. Nu kwam het erop aan om vol te houden, niet halverwege ten onder te gaan. Want dan zou het vervolg nog erger zijn dan wat de laatste voorgangers al hadden aangericht.

Maar hoe doe je zo iets zonder bij te dragen tot splitsingen en tegenstellingen, zó diplomatiek en tegelijk honderd procent evangelisch dat niemand zich kon veroorloven tegenwerking te gaan organiseren? Paulus had op 13 november 1964 zijn tiara voorgoed op het altaar van de Sint Pieter gezet. Dat had indruk gemaakt in die moeilijke concilieweken. Zoiets zou hij ook gaan doen! Een stevig teken dat het menens was met de aanpak van het misbruik. Nooit meer verdoezelen, nooit meer de eigen club boven de wetten van het land stellen! Bij de eerstvolgende plechtigheid zou hij zijn mijter afdoen, in schaamte en boetvaardigheid, zou hij verklaren die niet meer te dragen totdat de donkere smet met ieders medewerking was uitgewist: "MIJTERS AF, SANDALEN AAN". En tot de heren: Doet gij evenzo! Gevonden!

Hij stond gauw op, helemaal opgelucht, wilde ook nog even mediteren. Het zou zó zeven uur zijn. Dan wachtten de mensen op hem voor de mis.

CO
LU
MN.

TEKST
ELISABETH HURTH
FOTO
ULRICH B.

DE GOUDEN SLEUTEL

DE VERBANDEN TUSSEN SPROOKJES EN RELIGIE – EEN ANALYSE

Het Duitse woord Märchen – sprookje – is een verkleinvorm van Mär – bericht, tijding, nieuws. Waar Maarten Luther het nog over de “gute neue Mär” heeft, de blijde boodschap van de openbaring van God, krijgt het begrip Mär in zijn verkleinvorm al vroeg een ambivalente betekenis, die het tot op de dag van vandaag behouden heeft. Wie het tegenwoordig over sprookjes heeft (zowel in het Duits als het Nederlands), doelt daarmee enerzijds op iets heel positiefs, wonderbaarlijks: “Dat is sprookjesachtig!” Anderzijds kan het woord sprookje ook een negatieve connotatie hebben, doelend op een gebrek aan waarheids- en geloofwaardigheidsgehalte van dat wat gezegd werd: “Vertel me geen sprookjes!”

KONINKLIJK LEVEN

De Duitse dichter Novalis (die leefde in de periode van de romantiek) is er echter van overtuigd dat het sprookje “meer waarheid” bevat dan “geleerde kronieken”. De boodschap van het sprookje, aldus Novalis, is waarachtig en heeft betrekking op het “geheimzinnige, het openbarende”. Het sprookje maakt – volgens Novalis – met zijn “heilige zin” voor het mysterieuze, duidelijk hoe de mens eigenlijk moet zijn. In sprookjes is de mens niet dat wat anderen in hem zien of op hem projecteren. De mens is ten diepste gericht op een bijzondere waardigheid: hij is tot een koninklijk leven bestemd. Zo eindigen veel sprookjes met een troonsbestijging

of een feestelijke bruiloft in het paleis, waardoor de sprookjesheld tot koning of koningin verheven wordt.

Dit kan men niet zelf teweegbrengen door zich te beroepen op wat men gepresteerd heeft. Koning of koningin zul je vooral dan zijn, wanneer je jezelf aan anderen geeft. In sprookjes wordt zo de christelijke omkering van waarden duidelijk. Het ieder-voor-zich wordt doorkruist door zichzelf-weggeven. Het meisje uit het sprookje *De Sterrendaalders* bijvoorbeeld, treedt iedereen zonder voorbehoud tegemoet, en geeft iets van zichzelf weg zonder aanzien des persoons (vgl. Jak 2:9). Ze deelt alles wat ze bezit met andere mensen, zonder hen te oordelen of zich af te vragen of ze haar geschenk wel waard zijn. Precies daarin toont zich de liefde, die de sterren beweegt. Wie deze liefde eenmaal ervaren heeft, laat haar nooit meer los. Zij straalt in mensen, maakt ze vanbinnen rijk en verandert de buitenwereld voor altijd.

DE SPROOKJESSCHAT

Het sprookje *De gouden sleutel* staat bij de gebroeders Grimm helemaal aan het eind van hun sprookjesverzameling. Het voldoet niet helemaal aan de vertelwijze die men van vertellingen met de openingszin “Er was eens...” verwacht. Het verhaalt over een jongen die in de winter met zijn slee het bos ingaat om hout te halen, en dan in de sneeuw een gouden sleutel vindt. De jongen graaft diep in de grond en vindt een kistje, met een sleutelgat waarin de gevonden sleutel precies past. Hij draait de sleutel eenmaal om: “En nu”, zo eindigt het sprookje, “moeten wij wachten tot hij het slot helemaal heeft geopend en de deksel heeft opgelicht; dan zullen wij te weten komen wat voor wonderbaarlijke dingen er in dat kistje lagen.”

De lezer moet geduld hebben en genoeg nemen met de verwachting, waarvan de vervulling nog op zich laat wachten. Het geheim van het schatkistje onthult zich aan degene die het met een sprookjesblik bekijkt, een innerlijk aanschouwen, zoals een kind dat in wonderen gelooft. Aan de kinderlijk-gelovige blik, die alle rationele reflectie op het oppervlakkige tebovengaat, openbaart zich de bovennatuurlijke wereld. Kijken met de ogen van het hart – dat is de sleutel tot de schat.

Lang geleden, aldus Novalis, bezat iedereen dit oorspronkelijk kinderlijk weten, deze bedoelingsloze, onbaatzuchtige ontvankelijkheid voor ‘wonderbaarlijke dingen’. Dit weten lijken we tegenwoordig te zijn kwijtgeraakt, hoewel we over van alles en nog wat meer weten dan ooit. Feiten, achtergronden en informatiebronnen moeten de loop van de geschiedenis verklaren. Maar in deze veelweterij gaan volgens

De sterrendaalders

Er was eens een klein meisje. Haar vader en moeder waren gestorven en zij was zo arm dat zij geen kamertje meer had om in te wonen en geen bedje meer om in te slapen en tenslotte helemaal niets meer, behalve de kleren aan haar lijf en een stukje brood in haar hand dat iemand met een medelijdend hart haar had gegeven. Maar zij was vroom en goed en omdat zij zo alleen op de wereld was trok zij – vertrouwend op de goede God – het veld in. Daar ontmoette zij een arme man die zei: ‘Ach, geef mij iets te eten, ik heb zo’n honger.’ Zij gaf hem het hele stukje brood en zei: ‘Moge God het zegenen’, en ging verder. Toen kwam er een kind dat liep te jammeren en zei: ‘Ik heb het zo koud op mijn hoofd, geef mij iets waarmee ik het kan bedekken.’ Toen zette zij haar mutsje af en gaf dit aan het kind. En toen zij nog een tijdje gelopen had, kwam er weer een kind en dit kind had geen borstrokje aan en had het koud. Toen gaf zij het kind het hare; en nog een eind verder vroeg er een om een rokje en dat gaf zij toen ook weg. Eindelijk kwam ze in een bos, het was al donker. Toen kwam er nog een en die vroeg om een hemdje en het vrome meisje dacht: de nacht is donker, niemand die je ziet, je kunt je hemd best weggeven, en zij trok het uit en gaf dat ook nog weg. En terwijl zij daar zo stond en helemaal niets meer had, vielen opeens de sterren uit de hemel en dat waren louter klinkende zilveren daalders en hoewel zij juist haar hemdje had weggegeven, had zij nu een nieuw aan en dat was van het allerfijnste linnen. Daarin vergaarde zij de daalders en was voor haar hele verdere leven rijk.

(BRON: GRIMM SPROOKJES VOOR KIND EN GEZIN, LEMNISCAAT ROTTERDAM, ZEVENDE DRUK 1996)

Novalis het openstaan voor het mysterieuze en ons oog daarvoor verloren.

Het mysterieuze is altijd ook iets verborgens, bovennatuurlijks. In een gedigitaliseerde wereld bestaat er niets geheimzinnigs of verborgens meer. In virtueel tevoorschijn getoverde beelden en verhalen, wordt alles opgehelderd, uitgesproken en getoond. Het geheim van het mysterieuze laat zich echter niet ontsluiten. Men kan daarover niet beschikken, maar het enkel met de verwonderde blik van een kind benaderen.

DE GEDAANTEVERWISSELING

Dat deze bijzondere kinderlijkheid of naïeviteit ons op het spoor van Jezus' kribbe zet, laat de Grimmse kinderlegende *De twaalf apostelen* ons zien. Deze vertelt ons over een arme weduwe, die met smart van God verlangt dat haar twaalf zonen ooit met de Heiland samen op aarde mogen zijn. Als haar zoon Petrus op een dag hongerig door het bos dwaalt, leidt een engel hem een grot binnen waarin twaalf gouden wiegjes staan. Dan wordt Petrus klein als een kind en gaat liggen in een van de wiegjes. De engel zingt hem in slaap. Zo vergaat het ook de andere elf zonen van de weduwe. Uiteindelijk slapen ze alle twaalf in de gouden wiegjes in de grot, en worden wakker in de heilige nacht waarin Christus geboren wordt. Ze trekken met hem op aarde rond en worden zijn apostelen. Zij die leerlingen van Jezus willen worden, moeten dus eerst hun kinderlijkheid terugwinnen. Met het oervertrouwen en het ontvankelijk hart van een kind, kunnen zij de

Eeuwige vinden, en Hem volgen die zelf in de gedaante van een kind verschenen is.

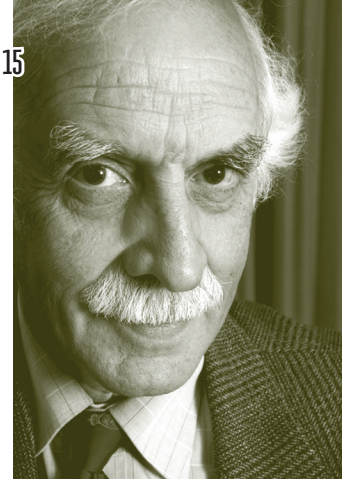
Geloof wordt tegenwoordig vaak als levenshulp gezien, of als handleiding tot goed-doen en een 'goed' leven. Voor dat laatste lijkt ook het sprookje een handleiding te zijn. De ethiek van sprookjes wordt gewoonlijk als heel begrijpelijk en eenduidig beschreven. De basis is een wereldorde waarin het kwade bestraft en het goede beloond wordt. Overeenkomstig de moraal van het sprookje, staat de overwinning van het goede aan het einde vast. In veel sprookjes wordt de 'moraal van het verhaal?', de bestraffing van het kwaad, niet buiten werking gesteld, maar zij wordt overtroffen. Het kwade wordt door het goede overwonnen (Rom. 12:21). Het kwade wordt daarbij niet vergoelijkt of weggeredeneerd. Het Kwaad, dat schade en onheil aanricht, is in de wereld. Maar het Kwaad moet niet kwaad blijven. De vervloekten en bezetenen wordt verlossing verschaft.

De strijd met het kwaad, kan een strijd met het kwaad in anderen zijn. Maar deze zal geen 'oogst' opleveren, als men niet de neiging tot kwaad in zichzelf bestrijdt. "Wat ik verlang te doen, het goede, laat ik na; wat ik wil vermijden, het kwade, dat doe ik", zegt de apostel Paulus (Rom. 7:19).

Maar ook als de mens het duister in zichzelf niet eenvoudig kan afleren, en het Kwaad in de wereld niet kan worden opgeheven, wordt de wereld in het sprookje niet zwart.

De lezer moet geduld hebben en genoeg nemen met de verwachting, waarvan de vervulling nog op zich laat wachten

ERIK JURGENS

HOOGSTE STAAT, DAT IS HET CELIBAAT

“De gedaanteverwisseling van beest tot prins, op het ogenblik dat het beest bemind wordt”, zo schrijft Novalis over een verlossings-sprookje in zijn *Fragmenten*, – “misschien vindt een soortgelijke gedaanteverwisseling plaats als de mens het kwaad in de wereld lief gaat krijgen.” In de sprookjesachtige gedaanteverwisseling komt een oermenselijk verlangen tot uitdrukking. Het is het verlangen, dat dat wat onwaarschijnlijk en onbereikbaar schijnt, van het ene op het andere moment waar worden kan. ●

UIT: KIRCHE IN, 33.JG./NR.3,
1.MÄRZ 2019, SEITEN 30-31,
DER GOLDENE SCHLÜSSEL

© vertaling: Arthur van Tongeren

Zo werd dat steeds in kerkelijke kringen gezien. In het leven van een monnik is ongetrouwd zijn, je wijden aan je kloostergemeenschap, voor de hand liggend. Maar moeten dorpspastoors, missionarissen, prelaten zich onthouden van een huwelijk? Met als gevolg afzien van enige vorm van seksuele omgang met anderen? Men pleegde daarmee immers de zonde van onkuisheid, in strijd met het zesde gebod. Maar Deut. 5:17 zegt alleen dat je, eenmaal gehuwd, niet moet vreemdgaan. Echtbreuk was immers laakbaar in een samenleving waarin moeders en hun kinderen beschermers nodig hadden. Maar het latere christendom ging alle handelingen die met de geslachtsdaad samenhangen als zondig beschouwen, behalve binnen het huwelijk. En dan nog alleen als die handelingen gericht waren op voortplanting.

Omdat seksualiteit dus vies werd verklaard, moesten geestelijken ervan afzien. *Caelebs* in klassiek Latijn betekende vrijgezel of weduwnaar. Waar het woord vandaan komt weet niemand. Maar het lijkt op *caelum*, hemel, zodat die ‘staat van leven’ voor de kerk een hemelse verbinding leek te hebben. Dat geestelijken ongetrouwd moesten zijn is in het Westen pas opgekomen in de 5e eeuw, in de oosterse kerk niet.

Zelfs Augustinus vond seks gewoon vies (al had hij er in zijn jonge jaren fors van genoten). Die rare afkeer van het lichamelijke aspect van het mens-zijn is een uitwas van de roomse kerk, met vreselijke gevolgen. We moeten ons toch op het geestelijke richten? Die negatieve obsessie met seksualiteit heeft tot stuitende huichelachtigheid geleid. De praktijk was anders dan de leer, en die praktijk werd weer toegedekt met leugens. Erger nog, doordat seksualiteit onbespreekbaar was wist het kerkvolk niet hoe het aandriften op dit terrein moest hanteren.

Word je tijdig bijgebracht hoe het zit, is het bespreekbaar hoe je je voelt, word je gewaarschuwd om anderen niet tot slachtoffer te maken van je driften, dan kun je er mee leren omgaan. En leren om ook op dit gebied een gepaste vorm daarvoor te vinden.

‘Tegennatuurlijke’ aandriften, en misbruik van kinderen, werden bovendien ontkend of doodgezwegen. Met als gevolg de ellende die in onze dagen gebleken is, nu zo vele slachtoffers ervoor durven uitkomen en klagen. Het toedekken door prelaten – maar ook door de omgeving van de slachtoffers – van zulke misstanden, en het niet bestraffen van de daders, is helaas van alle tijden. Maar nu wordt het onderkend, en door de paus bestraft (zij het nog te terughoudend). Het recente ontstaan van de *#metoo*-beweging onder vrouwen werkt gelukkig mee. Maar het is hemelstergend hoezeer de kerk en haar dienaren op dit terrein het tegendeel van een ‘visioen van gerechtigheid op aarde’ in stand hebben gehouden. En hoe – bij misdrijven – geen aangifte werd gedaan bij de wereldlijke overheid.

Terugkijkend is het niet te begrijpen dat een kerk die staat voor naastenliefde, vrede en sociale gerechtigheid, zich zo lang intern heeft laten leiden door die negatieve obsessie met lichamelijkeheid. Het Vaticaan werd recentelijk door de socioloog Fr. Marcel “de grootste homoseksuele gemeenschap ter wereld” genoemd. Datzelfde Vaticaan is niet bereid om het verplichte celibaat, inclusief de eis van seksuele onthouding, op te heffen. Hoe kun je toch zo erg met jezelf in de knoop zitten?

CO
LU
MN.

TEKST

LEON GOERTZ

FOTO

© DE ARK | N-YTHING DESIGN

DE ARK IN GOUDA

De Arc de Triomphe in Parijs staat als overwinningsteken in onze westerse cultuur.

Zij berust grotendeels op militaire overmacht die *vrijheid, gelijkheid en broederschap* als burgerlijke deugden moet waarborgen. Gezien de recente krijgsdans van de Gele Hesjes rond deze triomfboog, valt het niet altijd mee om de samenleving vreedzaam op de been te houden. Maar de oorspronkelijke ark is die van Noach, die zijn familie en huisdieren in de boot neemt om in de storm van het leven het hoofd boven water te houden. Een gesprek met Fleur Dik maakt duidelijk dat zo iets moois ook bij ons plaatsvindt.

INTERVIEW >

Verscholen in een zijstraat van een klassieke volkswijk in Gouda staat ook een ark.

Een langwerpig gebouw met twee verdiepingen dat inderdaad aan een schip doet denken. Maar het is geen dichtgetimmerde bedompte ruimte waarin je tastend je weg zou moeten zoeken.

De benedenverdieping laat door grote ramen volop het zonlicht binnen en daarboven zijn de slaapvertrekken. Deze ruimten zijn een aaneenschakeling van kleur en fleur met praktische attributen voor het dagelijks leven en gezellige hoekjes waarin je je veelzijdig als in een knusse woonruimte kunt vermaken.

Wat is hier aan de hand?

Fleur Dik (1992) is een van de vaste assistenten van De Ark. Na haar opleiding pedagogiek werkzaam in de naschoolse opvang voor verstandelijk gehandicapten in Rotterdam, kreeg zij weet van De Ark in Gouda. Bij de kennismaking kreeg ze het gevoel: dit is een fijne plek. Al gauw maakte ze de overstap. Sindsdien geeft ze zich met hart en ziel aan deze gemeenschap. Er wonen elf huisgenoten en er werken regelmatig ongeveer tien assistenten. Elke assistent heeft een zorggerelateerde opleiding gedaan. Fleur verduidelijkt: "We staan met twee personen op de groep, en soms nog met meer. Want we hebben ook een logeerkamer voor iemand met een verstandelijke beperking die enkele nachtjes kan logeren. Wij assisteren de huisgenoten in de dagelijkse dingen, zoals helpen opstaan, samen ontbijten, dagelijkse verzorging en op zondag naar de kapel gaan. Daarnaast doen we ook de schoonmaakwerkzaamheden. Dat moet wel als je met zoveel mensen in een huis woont."

Samen leven zij als een grote familie veilig binnenboord: De Ark.

Fleur Dik (links) met twee bewoners van De Ark

Mensen met een verstandelijke beperking vallen in de gewone samenleving buiten de boot. Een grondhouding van fundamentele waardering voor hun bestaan is heel belangrijk voor hun levensgeluk

Hoe het begon

Fleur: “De grote inspirator van De Ark is Jean Vanier (1928 - 2019). Als marinier in het Canadese leger houdt hij het daar gauw voor gezien en gaat hij zich als katholiek verdiepen in de levensloop van Jezus. Hij komt tot de overtuiging dat hij zijn leven beter kan invullen door vooral barmhartig te zijn voor de meest hulpbehoevenden. In zijn ogen zijn dat mensen met een verstandelijke beperking.”

De reeds bestaande vormen van door de overheid en particulieren gerunde tehuizen, waarin deze mensen voornamelijk als patiënt behandeld moeten worden, waren voor Vanier niet genoeg.

Hij wilde met hen als gelijkwaardige personen samenwonen en in wederzijdse zorg het dagelijks leven delen. Daarom betrok hij in 1964 in Trosly bij Parijs met twee verstandelijk beperkte huisgenoten een eenvoudige woning.

Levenshouding

Als filosoof en humanitair activist baseert Vanier zijn levenswijze op de christelijke overtuiging dat elk mens een

‘heiligdom is waarin God woont’. Hieruit volgt een fundamentele eerbied voor ieder mens zoals die in wezen is, dus onafhankelijk van haar of zijn lichamelijke of geestelijke vermogens. Mensen met een verstandelijke beperking vallen in de gewone samenleving in meerdere opzichten buiten de boot. Vooral voor hen is deze grondhouding van fundamentele waardering voor hun bestaan heel belangrijk voor hun levensgeluk.

Deze samenlevingsvorm steunt op enkele algemene kenmerken. Allereerst is ze bedoeld als een leefgemeenschap voor mensen met en zonder verstandelijke beperking. Elk van hen heeft recht op een betekenisvolle relatie. Men is bij elkaar om van elkaar te leren en elkaars zorgen te dragen en mee te bouwen aan een menselijke maatschappij. Alle huisgenoten zijn assistenten en werkmakkers van elkaar om het dagelijks leven soepel te laten verlopen.

Bij dit alles is de christelijke naastenliefde de dragende spirituele krachtbron. Intussen zijn op deze basis na de eerste Ark sinds 1964 wereldwijd 152 Arkgemeenschappen in 37 landen opgericht.

Gouda

In 1994 is De Ark in Gouda gebouwd. Fleur: “We hebben op dit moment De Waterput en Manna, twee woonhuizen die in veel praktische huiselijke dingen in elkaar overlopen en in feite dus toch één gemeenschap vormen. Onze huisgenoten hebben een verstandelijk bevattingvermogen van een kleuter tussen twee en zes jaar oud. We communiceren met elkaar op gelijk niveau. Het gebeurt weleens dat iemand boos of verdrietig is. Dan proberen we elkaar op te vrolijken en te helpen. Alleen hebben we huisgenoten die niet of nauwelijks praten. Dan is communiceren soms wel lastig. We gebruiken daarvoor ondersteunende gebarentaal.

Zo komen we er vaak achter wat er precies aan de hand is. Het helpt ook dat we elkaar heel goed kennen en dus elkaars communiceren ook beter begrijpen.”

Hoe komen jullie de dag door?

Fleur: ”Met enkele assistenten en vrijwilligers doen we ons best om iedereen een goede dag te bezorgen. Het ‘goed in je vel zitten’ en het geluk van de bewoners staan daarbij steeds voorop. We proberen zoveel mogelijk het samendoen in gezinsverband te stimuleren.

De ochtend begint tussen zeven en acht uur met opstaan en aansluitend gezamenlijk ontbijt. Dat geldt ook voor de andere maaltijden. Ook samen helpen in de keuken en bij de klusjes in huis horen bij die gezamenlijke aanpak. Er wordt voor en na het eten gebeden en één keer in de week is er een bezinningsmoment, waarin iedereen bij een kaarsje zijn vreugde of verdriet van de dag kwijt kan. Een paar keer in het jaar is er een uitgebreide viering in de nabijgelegen kapel. Enkele aspecten van deze vieringen zijn het Loflied van Maria, waarin de tekst van ‘de nederige verheffen’ helemaal past in de Arkspiritualiteit, en de gewoonte om rond Pasen (in alle Arkgemeenschappen van de wereld) elkaar de voeten te wassen zoals Jezus dat deed bij de apostelen. Daarmee wordt uitgedrukt dat huisgenoten en assistenten elkaar helpen in dagelijkse dienstbaarheid.

In de andere uren heeft elk naar eigen vermogen een aangepaste bezigheid, van kleuren, schilderen, spelletjes doen, tot plaatjes kijken of wat dan ook. Enkelen werken in de eigen bloementuin of gaan als dagbesteding bij enkele vaste klanten in de stad perkjes netjes maken, zoals bij de tennisvereniging in Gouda. Dat brengt dan ook een beetje geld in het laatje. Want naast de nodige financiële regelingen kunnen we wat inkomsten en donaties goed gebruiken om af en toe iets extra's te doen, zoals het organiseren van het aanstaande 25-jarig jubileum.”

De kleine en grote familie

Elk mens met een verstandelijke handicap is een kind van ouders die niets anders willen dan dat hun kind gelukkig is. “Onze huidige ouders en de ouders die in ons geïnteresseerd zijn hebben iets gelezen over Henri Nouwen of Jean Vanier. Hen spreekt onze manier van leven aan en ze zijn blij als hun kind bij ons terecht kan voor levenslange verzorging. Na de intrek bij ons blijft de band met hen intensief. Een weekend per maand gaan de huisgenoten naar hun familie.”

De Arkgemeenschappen zijn internationaal met elkaar verbonden. Fleur was een jaar in De Ark in Canada. In Vlaanderen zijn onder andere in Gent, Antwerpen en Brugge Arkgemeenschappen. In Nederland is er sinds kort ook een in Haarlem. “Door de onderlinge band kunnen we veel van

elkaar leren en elkaar helpen om, vanuit de visie van Jean Vanier, ons leven samen met de verstandelijk gehandicapten een mooie vorm te geven. Daar gaan we voor!”, benadrukt Fleur uit volle overtuiging. ●

INFO: WWW.ARKGOUDA.NL

> INTERVIEW ●

Elk mens met een verstandelijke handicap is een kind van ouders die niets anders willen dan dat hun kind gelukkig is

TWAALF BRIEVEN OVER MARIA

TEKST & FOTO'S
MARGRIET GOSKER &
YOSÉ HÖHNE
SPARBORTH

Brief 7 - 18 juni 2018

Beste Yosé.

Dank voor je reactie, waaruit blijkt dat je diep hebt nagedacht over Maria. Veel meer dan ik. Dat komt vast, omdat Maria voor protestanten nu eenmaal een heel ander perspectief oproept. Maria komt in de nieuwtestamentische brieven helemaal niet voor. Preken over Maria heb ik mede daardoor ook niet veel gehoord. Zelf heb ik wel eens over Maria gepreekt en geschreven, maar dat is toch marginaal gebleven. Wist je dat in Lucas 1: 28, waar de engel Gabriël volgens onze vertalingen zegt: "Wees gegroet, Maria" de naam Maria in de originele Griekse en Latijnse tekst ontbreekt? Coby Jacobs-Gravesteijn wees me erop. En dan is er nog het visioen van Openbaring 12, maar ook daar wordt haar naam niet genoemd.

Ik ben blij met onze discussie, die mij opnieuw aan het denken zet. Wat je zegt over de puur mannelijke presentie in de Kerststal klopt wel, maar ik geef je weerwerk. Jij weet ook wel, dat de kunstgeschiedenis ons talloze afbeeldingen laat zien van 'Anna te Drieën'. Ik vraag me wel eens af hoe het komt dat Eva en Maria in jullie traditie altijd zo scherp tegenover elkaar worden gesteld, als zou Eva de oorzaak van alle ellende zijn en Maria puur leven brengen? Als protestant zeg ik dan: dat lees ik nergens in de Bijbel, dus hoezo dat dan? Ik weet dat het een bekend fenomeen is, want in de bestaande exegese worden Maria en Martha ook vaak als concurrenten tegen elkaar opgezet (Lukas 10). En dat is dan met Maria en Eva ook zo gedaan?

Paulus wijst echter duidelijk niet op Eva, maar op Adam als degene door wie de zonde in de wereld kwam (Romeinen 5:12-14). 1 Timoteüs 2 wijst Eva wel als schuldige aan. In diezelfde passage staat dat vrouwen zich sober moeten kleden, niet mogen opvallen en geen opzichtig haar of dure sieraden mogen dragen. Ze moeten gehoorzaam en bescheiden zijn. Verder staat er: "Ik sta haar niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft." Toen ik in 1961 als zestienjarige wist dat ik theologie wilde gaan studeren en dominee wilde worden (in die tijd heel ongebruikelijk) was deze tekst voor mij een reusachtig struikelblok, dat zul je begrijpen. Hij werd keer op keer te berde gebracht door tegenstanders van de vrouw in het ambt. Als deze tekst werkelijk goddelijk was en voor alle eeuwigheden gold, waar begon ik dan aan? Een lichtpuntje was, dat er niet stond dat God het zo wilde. Nee, het was de auteur van deze brief (die op naam van Paulus is gesteld), die zei: "Ik sta niet toe." En die had een ideaalbeeld van vrouwen dat bepaald niet het mijne was. En dus heb ik me door deze tekst niet laten weerhouden om predikant te worden. Later, in gesprekken met mijn gereformeerde bondsbroeders, vroeg ik waarom ze het gezag van onze koningin Beatrix dan wel accepteerden, want er staat toch heel duidelijk dat vrouwen geen gezag over mannen mogen hebben? Het antwoord bleef uit.

Ik ben onder de indruk van je uitleg over Maria in het Johannesevangelie. Ja, het uithouden onder het kruis, als alles afgelopen en verloren lijkt, daar gaat het inderdaad om! Maar ik vind wel, dat Matteüs er in onze briefwisseling tot nu toe wat bekaaid afkomt. Je hebt gelijk, dat de afstammingslijn gewoon via Jozef loopt, maar de passage uit Matteüs 1:18 geeft toch stem aan het geheimenis van de ontvangenis uit de Heilige Geest? Het is de Geest, die Maria volgens Lukas 2:35 'overschaduw't. Dat is mooi en teer gezegd en hier raken we aan het mysterie van de incarnatie. In de Nieuwe Bijbelvertaling staat (Matteüs 2:20), dat het kind dat Maria draagt verwekt is door de Heilige Geest. Dat vind ik nogal een extreme vertaling en het staat er ook niet. Waarom zou je het geheim van de incarnatie zo moeten preciseren, dat het banaal wordt?

Met goede groet. Margriet

2016 werd deze Maria bij de kathedraal te Kirkuk, vlak bij de straat gebouwd: dan kunnen ook moslims bij Maria komen bidden. Deze moslimvrouw wilde een foto.

Brief 8 - 19 juni 2018

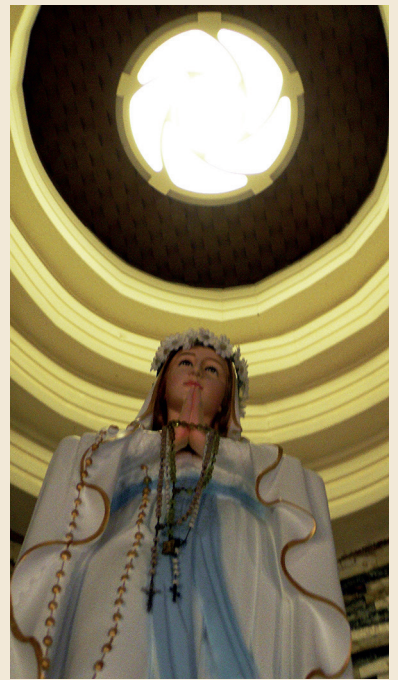
Beste Margriet.

Ik reik je nog iets aan tegen je mannenbroeders die van de brief aan Timoteüs houden. Ik kom uit de rooms-katholieke traditie, die meer ruimte geeft om te spelen met Bijbelteksten (wat een Joodse leeswijze is). In de jaren tachtig moest ik als *Bazuin*-redacteur Gijs Bouwman interviewen, die een boek over Paulus had geschreven. Kern van zijn betoog was, dat je de Timoteüstekst verkeerd leest als je de polemieker achter niet begrijpt. In de Paulinische gemeenten waren vrouwen nogal dominant. Dat moest ingedamd worden, want de jonge Timoteüs kon daar niet tegenop. In 1995 studeerde ik aan de protestantse Universidad Bíblica Latino-Americana te San José, Costa Rica. Een theologe uit de VS 'deed' met ons de pastorale brieven. Zij leerde ons, dat de brief aan Timoteüs niet door Paulus is geschreven. Die brieven aan Timoteüs en Titus beschrijven wel allerlei problemen, die ook in Korinte speelden. Dat moet je op het netvlies hebben. In Korinte woonden rijke weduwen, die allerlei onzin uitkramende valse profeten bij zich thuis uitnodigden. En dat riepen die vrouwen dan weer in de zondagsgemeenschap. Daartegen is deze tekst gericht. Kijk maar naar de beschrijving van hun uiterlijk. Het gaat inderdaad om rijke vrouwen die gewichtig doen. De vraag is echter, waarom dit ene voorbeeld door tweeduizend jaar kerkmensen generaliserend tot vrouwbeeld wordt gemaakt. Paulus stelt zich scherp op tegen rijken die de Maaltijd des Heren beschamen, maar dat wordt niet generaliserend aan alle mannen toegerekend. Het selectieve lezen door dominante mannen fascineert mij altijd weer. En dat ze er 2000 jaar ongestraft mee wegwamen. En nu ons vinden zeuren, als wij ze betrappen.

Maar het is nog erger. Om vrouwen buiten het ambt te houden hebben kerkvaders zich altijd op Timoteüs beroepen. Ze wezen vrouwen aan als oorzaak van alle ellende in de wereld. Vrouwen zouden meteen vallen voor satans verleidingen. In 1487 verscheen de *Hexenhammer* (in drie delen). Men wilde in die feodale samenleving ongecontroleerde lynchpartijen voorkomen, dus de bedoeling was eigenlijk positief. Deel III gaat over het rechtvaardig voeren van heksenprocessen, inclusief marteling. Marteling was toen normaal. Deel II vertelt hoe men zich in het dagelijks leven tegen heksen kan beschermen. Deel I gaat over het bestaan van heksen en hoe ze het Koninkrijk Gods bedreigen. Deel I telt ruim 20 hoofdstukken, en is geheel opgebouwd naar de regels der scholastiek (vraag – argument – tegenargument – argument en vele citaten). Maar één hoofdstuk valt uit de toon: "Waarom vooral vrouwen heksen zijn". Weg alle scholastieke regels. Een relatief korte tekst over de zwakte en de slechtheid van vrouwen behoeft verder geen betoog. Dat wordt gewoon neergezet als een evidentie. Daarmee is helder, dat de brede mannensamenleving van die tijd deze visie op vrouwen koesterde en reproduceerde. Welnu, in die samenleving kwam de reformatie op. De leidende heren hebben toen Maria afgeschaft, maar liggen hier niet veel onderzoeksmogelijkheden te wachten voor vrouwen uit de reformatie?

En ja, Maria is inderdaad uitgespeeld tegen Eva. En tegen alle vrouwen als evenzovele Eva's. De Bijbelse onzin daarvan aantonen gaat me nu te ver. Historisch is van belang om te zien wanneer en door wie een bepaalde devotionaliteit opkomt, zeker rond Maria. Hoe bepalend is dan de tijdgeest! Begin vierde eeuw werd de kerk keizerlijk. Priesters werden keizerlijke ambtenaren. Jezus werd koning en Maria koningin. En vrouwen werden voortaan uit het ambt geweerd. In de hele breedte van Europese culturen is het immers gangbaar dat beroepen die geld of eer opleveren voor mannen gereserveerd zijn. Onbetaalde en laagbetaalde beroepen worden aan vrouwen overgelaten. Voor zo'n seksistische uitsluiting waren er historisch gezien diverse legitimaties en ze golden niet enkel voor het priesterambt.

Er werd beweerd, dat vrouwen dom zijn, te emotioneel, ze hebben geen ziel, ze kunnen geen leiding geven, ze zijn niet handig en ook niet sterk. Mannen hebben hun dominantie altijd fraai gelegitimeerd, net als witten en rijken. Dat gebeurt niet alleen in de kerk. Wat we nodig hebben is een creatieve zelfkritische

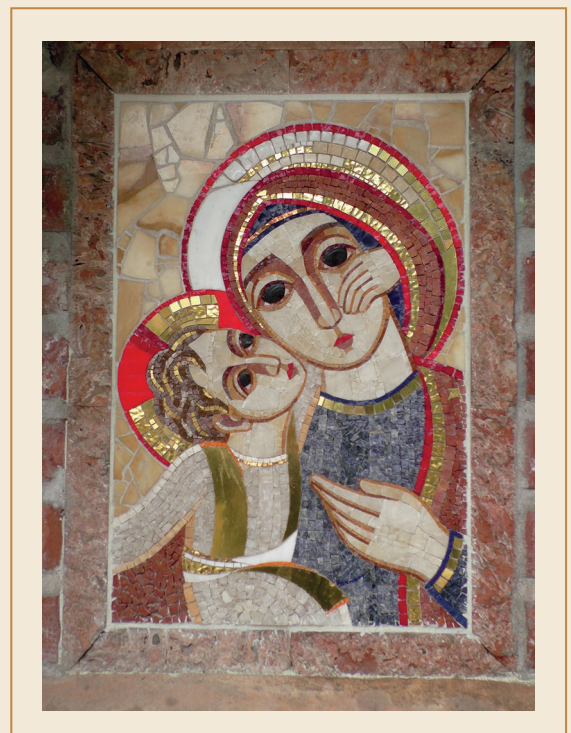
Maria, onder haar koepel.

Europese theologie. In de eeuwen dat Europa geteisterd werd door oorlog, pest en epidemieën, was de Mariadevotie – als Mater Dolorosa – sterk. Dat is nog steeds zo in landen met veel geweld, honger, uitbuiting en seksueel misbruik. Maria Mater Dolorosa is daar sterk aanwezig, niet alleen in de tijd vóór Pasen. In de eerste eeuwen van het Romeinse christendom waren martelaren belangrijk voor het bijeenhouden van de gemeenschap, de vormgeving van de zondagse gebedsbijeenkomsten en de geloofsverdieping. Toen de kerk keizerlijk werd kregen de christenen een dominante positie. Martelaarschap was toen geen oriëntatie meer. Romeinse priesters begonnen te pleiten voor het celibaat als een soort geestelijk martelaarschap. Vanaf de vijfde eeuw brak die discussie heftig los, om nooit meer te verstommen (behalve even in de eerste fase van de contrareformatie). Enkele eeuwen lang waren het juist monniken die zich tegen het verplichte celibaat verzetten, omdat men dan niet meer kon onderscheiden tussen het kloosterlijk charisma en de opgelegde gedragsregel. Het charisma werd positief onderbouwd, voor de verplichting werden allerlei negativa uit de kast gehaald: vrouwen zijn vaten vol vuil, de poort naar de hel, vrouwen hebben geen ziel, etc. In 1139 werd het celibaat verplicht gesteld. Op het niet naleven ervan stonden sancties. Toch duurde het nog tot de reformatie eer dit een brede praktijk werd.

De monnik Bernard van Clairvaux beijverde zich voor het strakke celibaat, maar maakte zich ook sterk voor de devotie tot Maria Maagd. Hij had visioenen waarin hij voor een Mariaschilderij knielde en Maria melk uit haar borst zo in zijn mond liet lopen. Deze combinatie in tijd, persoon en belang verdient volgens mij een kritische doordenking. Maria Maagd werd vervolgens ook uitgespeeld tegen alle andere vrouwen. Geen vrouw haalt het om maagd en moeder tegelijk te zijn. Een lange periode waarin rooms-katholieke vrouwen werden beperkt tot het streven om zoveel mogelijk gelijk te worden aan Maria, maakte veel vrouwen weerloos tegenover mannen, die bijna godenzonen waren. Tegelijk lijkt het me van belang om te onderzoeken, wat de reformatorische mannen ertoe bewoog om de Mariadevotie te diskwalificeren. De niet-gegeven argumenten zullen zeker interessanter zijn dan de formele. Net als bij oorlogvoering zijn de werkelijke redenen altijd andere dan de formele legitimaties. Reformatie en contrareformatie voerden oorlog. Daar speelden zulke mechanismen volop mee. Behoorde ook de Mariadevotie tot de wapenrusting van deze oorlog? Mij lijkt het verhelderend om te achterhalen wat daarbij bepalend was. Van Luther weten we dat hij niet zo vrouwvriendelijk was. Luther en Calvijn schaften het hele niveau van de devotionaliteit af, en ze reduceerden het geloofsleven tot de ratio. En zo werd ook de vrouwelijke gestalte Maria als inspiratiebron en bron van hoop afgeschaft. Wat is er aan vrouwen, aan de volksklasse, aan kinderen en ook aan bepaalde mannen veel ontnomen. Welke

belangen werden daarmee gediend, of dacht men daarmee te dienen? Ik hoor graag weer van je terug.

Bernard van Clairvaux Lactatio

Maria in de kloostertuin.

Vrede en alle goeds. José

KRITISCHE SCHRIJVERS

WIJ VROEGEN U ONS TE LATEN WETEN WAT KRITISCH KATHOLIEK-ZIJN VOOR U BETEKENT. IN DIT NUMMER VAN MARIËNBURG MAGAZINE WEER EEN VAN DE INZENDINGEN.

KRITISCH KATHOLIEK?

In 1983 zag ik geen heil in de Mariënburgvereniging: veel te polariserend bezig en 1985 - het pausbezoek - vond ik niet slaan op wat ik toen zag als 'kritisch katholiek'. De sfeer werd vooral gevoed door lieden die meenden de clerus een lesje te moeten leren. Je zag ze nooit op een catecheseavond. Het waren mensen die de kerk maten met de meetlat van de burgerij: nazaten van de Franse revolutionairen, liberalen in goeden doen, samen met de salonsocialisten. Bovendien lag de focus van de kritiek vooral op de leer van de r.-k. kerk en ik vond die toen al niet belangrijk genoeg om daar kritisch over te moeten zijn. Een kerk hoeft zijn dogmatiek niet in te leveren, alleen anders uit te leggen, meer toegespitst op situaties waarin mensen proberen het hoofd boven water te houden. De belabberde sociale situatie in grote delen van de wereld, ook in Nederland, is immers waarvoor er 'kerk' is.

In het begin was 'kritisch katholiek' dus inderdaad een contradictie. In mijn ogen wonnen de oude prelaten het pleit glansrijk met hun kritiek op het pastoraal concilie in Noordwijkerhout. Wel was ik razend nieuwsgierig hoe de controverse zou gaan aflopen. Ik las alles wat los- en vastzat: vooral artikelen met een wijsgerige en theologische inhoud. Speerpunt was voor mij de studie van het personalisme, vooral als wetenschappelijke kritiek op het individualisme en collectivisme. Ik wist toen al dat de grote verhalen het niet gingen redden. Ook mijn werk voor de kerk (koorleider) gaf me een handvat om mijn eigen weg te gaan. Het viel me op hoezeer de liedteksten veel beter de kern van het leven wisten te raken dan een preek.

De dichter weet het meestal veel pakkender te zeggen dan een predikant. Vooral Huub Oosterhuis vond ik beregoed, maar ik merkte wel dat de parochie er vaak

niet warm voor liep. Ik realiseerde me dat ik kennelijk voor de stoet uit liep en dat ik me moest matigen. En juist dat matigen miste ik in de Mariënburg.

Het is nu anders, milder. Een kritisch katholiek anno 2019 is een zelfkritisch persoon die kritisch met kritiek omspringt, namelijk voorzichtig, onbevooroordeeld, onbevangen, nieuwsgierig naar de ander met diens kritiek op alles wat met de maatschappij van doen heeft. Geloof is immers geen product van de individuele geest en niet 'sec' verkrijgbaar, maar altijd een werkwoord: in dialoog gaan met mensen die zoekers naar zin zijn. Elke religie zoekt de verbinding met mensen die verloren dreigen te lopen. Ik realiseer me in welke valkuilen ik terecht kwam en probeer er zoveel mogelijk van te leren. Dit lijkt me een manier van geloven waarop ik niet bepaald het monopolie heb. Gelukkig maar, *felix culpa!* Hoe zou je anders aan wijsheid moeten komen? Dat de anderen voor een groot deel mijn leven bepalen kan lastig zijn, maar is ook noodzakelijk om meer mens te worden. Hoe vaak ben ik misschien zelf een last voor een ander, denk ik dan. We zullen het samen op deze aarde moeten zien te redden, want we zitten allemaal in hetzelfde lekke schuitje.

De toonzetting van de liturgie vind ik nu letterlijk en figuurlijk het meest aansprekend in de ekklesia. Het werd een onderwerp, waarop ik in 2016 mocht afstuderen. Maar het betekent niet dat ik de oude kerken mijd. Het kerkelijk klimaat in Nederland wordt beter. We zoeken elkaar weer op, beetje bij beetje. Dat werd de reden waarom ik me in 2018 aansloot bij Mariënburg.

Frans M. Vermeulen

ROOSENDAAL, 8 MAART 2019

LEON GOERTZ

VOEDING

Wij mensen zijn van een lebberend soort. Vanaf de geboorte begint ons gezuig en zoek om ons lichaam te bevredigen. Moedermelk, de pap op de lepel, alles wordt gretig naar binnen gewerkt. Het kleine wurm kan wel even de lippen op elkaar knijpen en tegenspartelen, maar een en ander zal er toch in moeten. Inspraak? Vergeet het maar. Moeders wil is wet. Maar goed ook. Anders zou het verhongeren of zich volstoppen met ziekmakende troep.

Even gretig als de mond zijn de ogen, oren en andere zintuigen van de kleine. Die worden gevoed met lawaai, beelden en voorbeelden van volwassenen. Als een zwart gat zuigt het alles in zijn omgeving naar binnen. Het is de vraag hoe die tere ziel dat allemaal verwerkt.

Zoals de voedingsdeskundigen vaak met elkaar overhoop liggen over het juiste eetpatroon, zo is het ook op het gebied van opvoeding een hele uitzoekerij om kinderen de juiste bouwstenen mee te geven als fundament voor hun verder leven. Om aan het getouwtrek tussen ouders en leerkrachten een eind te maken, speelt juf Ank in *De Luizenmoeder* flink op haar poot om van het gedonder af te zijn. Zij heeft ervoor doorgeleerd, punt uit.

Inspraak, vrijheid van meningsuiting, alles goed en wel. Maar wanneer mag je zoals bij de hondendressuur de korte lijn vervangen door de lange lijn om tenslotte het wezen de vrije loop te laten? In mijn pubertijd zag ik als wilde motorrijder in een slappe bocht de greppel angstvallig op me afkomen. Gas terugnemen kan levensreddend zijn.

Vrijheid blijheid. De hele wereld ligt voor het grijpen. Wat is goed om te eten, te weten en te geloven? Op deze gebieden ligt de ruif vol en dagelijks komt een lawine van nieuwe producten, weetjes en leugens op ons af. De nieuwsgierigheid stuwt ons tot het uitproberen van het onbekende.

Op het gebied van voeding laat ons lichaam gauw weten wat het als gif zo gauw mogelijk weer kwijt wil. Voor het uitzuiveren van onze geestelijke voeding zullen we ons verstand moeten gebruiken. Als een politiek haantje met een versleten boodschap voor eigen buik victorie gaat kraaien, wordt de wereld weer akelig klein.

Welke nieuwe kreet in geloof en politiek is het overdenken waard en voedzaam voor onze geest? Juf Ank houdt ons een spiegel voor van ons chaotisch gedrag. Ze klapt in de handen en zegt: "We gaan beginnen om ons zelf te heropvoeden!"

CO
LU
MN.

HUUB SCHUMACHER

HET BLIJFT WIKKEN EN WEGEN, MAAR TOCH...

Het blijft iets heerlijk om door een goede spreker mee op sleeptouw genomen te worden; want hoe spannend is het als er direct dingen gezegd moeten gaan worden waarvoor eigenlijk nauwelijks woorden voorhanden zijn...? Onweerstaanbaar word je erin meegetrokken.

Mij overkwam dit toen Diederik van Vleuten met Dodenherdenking in de Nieuwe kerk aan de Dam in Amsterdam voor een aandachtig gehoor zijn voordracht begon onder de mooie titel 'Als het woord tot stilstand komt' waarin hij vertelde over zijn oudoom Jan en oudtante Aukje in Batavia. Alle zielenroerselen van de toehoorders verdichtten zich tot een zinderend indringende stilte toen hij vertelde hoe beiden, na harde oorlogsjaren bruut van elkaar gescheiden te zijn, elkaar toch opeens, wonder boven wonder, bij de poort van Kampong Makassar weer in de armen konden sluiten, "door emoties overmand, niet in staat om iets te zeggen..."

Toen hij met zijn verhaal bij dit punt was aangekomen moest ik slikken. Ik was niet de enige, o nee; zowat iedereen vliegt bij zojets toch uit de bocht...! "Waar emoties te groot zijn" zei de spreker nog, "komt de taal tot stilstand." Klopt; het is stilte die dan als enige in staat is voor mensen te doen wat gedaan moet worden.

Toen Van Vleuten daarna de aard van die stilte ging inkleuren – want ja, het ging hem om wat Stilte doet bij Dodenherdenking – werd het voor mij nóg spannender. Hij zei: "In die stilte raken wij aan iets dat groter lijkt dan onszelf... we raken aan ons diepste wezen... aan de fundamente van ons bestaan." Ik dacht: O wat goed; hij brengt er 'een volle kerk met één-en-al-oor-toehoorders van alle mogelijke gezindten' onverwacht mee in haast religieus gebied...!

Maar, nee, het tweede wat ik dacht was: wat jammer; waarom vulde hij dat 'raken aan ons diepste wezen en... aan de fundamente van ons bestaan' niet nog verder in? Immers, bij 'diepste wezen' en bij 'de fundamente van ons bestaan' voel ik, zo is dat voor mij althans, eerder koude dan warmte... terwijl het toch de gloeiend heetste, ja meest klaarblijkelijke religieuze laag is in ons allemaal, zou ik zeggen.

Lieve lezer, misschien denkt u nu wel: 'Nee, alstublieft niet; het is juist knap van Diederik van Vleuten om hier bewust

geen verdere namen of woorden, en al zeker niet uit de wereld van het geloof of de religie, te kiezen want daardoor juist stoot je het merendeel van je gehoor weer af'. Kan zijn ja. Maar toch... bij mij blijft het wringen. Had ik daar gestaan dan zou ik 'verder' zijn gegaan. Had ook niet anders gekund. Ik had me in formuleren verder laten trekken door wat, juist dankzij en in die ontstane indringende stilte, voor elk menshart hoorbaar werd. Voor mij was dat 'die stille Stem iedereen smekend liefde te omarmen'. Zo had ik het ook gezegd.

Ik weet het: het blijft wikken en wegen, maar toch... Soms is het inderdaad beter om wat aan de oppervlakte te blijven. Anderzijds moeten we niet bang zijn om de dingen bij de naam te noemen; we zouden anders velen tekortdoen. Stel je eens voor dat het Bijbelverhaal over die vreemde ontmoeting die de profeet Elia meemaakte daar boven op de berg Horeb, alleen zou hebben vermeld dat Elia daar 'het fundament van zijn bestaan had aangeraakt', dan zou het verhaal lang niet zoveel met ons doen als wat het nu doet door te vertellen dat Elia daar een Stem hoorde, een Stem van flinterdunne stilte...

Ik voel me hierbij ook best een beetje geruggesteund door woorden van Claartje Kruijff, die in de week na Dodenherdenking in *Trouw* stonden, over de onlangs verschenen bundel *Ons leven viert*. Ik las: "Je ziet dat mensen niet meer naar de kerk gaan, het is onze opdracht om met één been buiten de kerk te durven staan, de traditie in onze rugzak, en dan ook een beetje het lef te hebben om op een vernieuwende manier te zoeken naar nieuwe vormen en nieuwe taal'.

DE
D
C
CO
LU
MN.